

CHẾ ĐỘ HƯU TRÍ THEO PHÁP LUẬT BẢO HIỂM XÃ HỘI BẮT BUỘC TỪ THỰC TIỄN HUYỆN THÁI THỤY, TỈNH THÁI BÌNH

● ĐOÀN TRỌNG ĐÀN

TÓM TẮT:

Bài viết nghiên cứu chế độ hưu trí (CĐHT) theo pháp luật bảo hiểm xã hội bắt buộc từ thực tiễn huyện Thái Thụy, tỉnh Thái Bình, những kết quả đạt được và những hạn chế còn tồn tại. Từ đó, bài viết đề xuất một số giải pháp nâng cao hiệu quả thực hiện CĐHT của huyện Thái Thụy, tỉnh Thái Bình.

Từ khóa: chế độ hưu trí, bảo hiểm xã hội, huyện Thái Thụy, tỉnh Thái Bình.

1. Đặt vấn đề

Cùng với nhiều địa phương khác trên cả nước, phối hợp triển khai đồng bộ các chính sách, chỉ đạo về xây dựng và phát triển hệ thống an sinh xã hội (ASXH), việc thực hiện CĐHT bắt buộc tại huyện Thái Thụy, tỉnh Thái Bình đã đạt được nhiều kết quả tích cực. Mặc dù vậy, việc thực hiện CĐHT bắt buộc tại huyện Thái Thụy, tỉnh Thái Bình còn có một số hạn chế về: phạm vi đối tượng tham gia bảo hiểm xã hội (BHXH) bắt buộc; việc triển khai các chương trình tuyên truyền, phổ biến, vận động tham gia BHXH tại địa phương gặp nhiều khó khăn; tình trạng nợ tiền BHXH của nhiều cá nhân, tổ chức chưa được khắc phục... Điều này đòi hỏi phải có những giải pháp tích cực hơn nữa trong thời gian tới.

2. Sự chỉ đạo của tỉnh Thái Bình về thực hiện chế độ hưu trí bắt buộc

Để nâng cao hiệu quả hoạt động của hệ thống ASXH, ngày 16/5/1995 Tổng Giám đốc BHXH

Việt Nam đã ban hành Quyết định số 03/QĐ-TCCB về việc thành lập BHXH tỉnh Thái Bình, đây là bộ phận quan trọng nhằm bảo vệ lợi ích hợp pháp của NLD theo quy định pháp luật và đưa chính sách pháp luật về ASXH đến gần hơn với người dân.

Bên cạnh đó, quá trình thực hiện CĐHT dựa trên tinh thần nội dung Nghị quyết số 21-NQ/TW ngày 22/11/2012 của Bộ Chính trị về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác BHXH, BHYT giai đoạn 2012-2020 và Nghị quyết số 28-NQ/TW ngày 23/05/2018 của Hội nghị Trung ương 7 khóa XII về cải cách chính sách BHXH, UBND, HĐND tỉnh Thái Bình cùng các Sở, Ban, ngành đã cùng nhau phối hợp, triển khai công tác thực hiện, cụ thể hóa các chỉ đạo của Trung ương. Đồng thời, với sự tham mưu của BHXH tỉnh, Ban Thường vụ Tỉnh ủy ban hành Chương trình Hành động số 26/CTr/TU ngày 08/05/2013 và Quyết định số 1950/QĐ-BHXH về Kế hoạch thực hiện

Chương trình Hành động số 26-CTr/TU do UBND tỉnh ban hành ngày 05/9/2013 để từng bước triển khai, tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, đổi mới công tác BHXH tương ứng với từng giai đoạn phát triển đất nước. Trong các nội dung xây dựng cơ chế quản lý trật tự xã hội, đảm bảo đời sống của người dân địa phương, giai đoạn 2013-2017 đã có trên 120 văn bản chỉ đạo của Tỉnh ủy, UBND Tỉnh về công tác BHXH, bảo hiểm y tế, trong đó các nội dung về CDHT luôn được lãnh đạo tỉnh Thái Bình quan tâm, chú trọng.

Hoạt động thực hiện CDHT đã thể hiện sự quan tâm, chỉ đạo của BHXH Việt Nam, các cấp ủy Đảng, chính quyền địa phương cùng sự phối hợp của các sở, ban, ngành để triển khai các quy định pháp luật. Sự chỉ đạo thực hiện CDHT trên địa bàn tỉnh Thái Bình được xây dựng, triển khai đồng bộ nhiều giải pháp giải quyết chế độ và chi trả đảm bảo an toàn đầy đủ đến đối tượng thụ hưởng, hạn chế tình trạng bội chi của quỹ, kiểm tra, giám sát 100% các đơn vị được UBND tỉnh giao.

3. Những kết quả đạt được và hạn chế trong thực hiện chế độ hưu trí theo pháp luật Bảo hiểm xã hội bắt buộc tại huyện Thái Thụy, tỉnh Thái Bình

3.1. Những kết quả đạt được

Thứ nhất, về đối tượng tham gia hưu trí bắt buộc và số thu vào quỹ hưu trí.

Trong thời gian qua, BHXH huyện Thái Thụy đã tích cực triển khai các nghiệp vụ chuyên môn, phổ biến pháp luật, khuyến khích động viên người dân tham gia BHXH để hưởng các chính sách ưu đãi của Nhà nước, nâng cao chất lượng cuộc sống. Do đó, số người tham gia vào BHXH bắt buộc tăng đều qua các năm, CDHT bắt buộc cũng nhận được sự quan tâm, hưởng ứng của người dân địa phương và đóng góp không nhỏ vào tăng trưởng quỹ hưu trí.

Trong những năm đầu áp dụng quy định của Luật BHXH năm 2014 (có hiệu lực từ ngày 01/01/2016), số lượng đối tượng tham gia BHXH bắt buộc từ 8.643 người vào năm 2015 đã đạt 9.682 vào năm 2016 (tăng 12%) và đạt mốc 13.040 vào năm 2020 (tăng 50,87%) so với thời điểm triển khai các chính sách cũ của Luật BHXH năm 2006, trung

bình mỗi năm có thêm khoảng 879 người tham gia BHXH. Ngoài ra, năm 2018, mặc dù BHXH tự nguyện có sự sụt giảm về số lượng người tham gia. Tuy nhiên, BHXH bắt buộc vẫn duy trì mức tăng trưởng đều qua các năm, từ 9.743 người vào năm 2017 tăng 977 người và đạt 10.720 người theo thống kê của cho đến ngày 31/12/2018.

Bên cạnh đó, cùng chung với công tác thực hiện các chính sách BHXH bắt buộc trên toàn tỉnh, BHXH huyện Thái Thụy đã góp phần không nhỏ vào sự tăng trưởng số người tham gia BHXH vào năm 2020 trên địa bàn tỉnh Thái Bình. Theo báo cáo thống kê trong 8 tháng đầu năm 2020 triển khai các chính sách BHXH, BHXH tỉnh đã có 186.200 lao động tham gia BHXH bắt buộc.

Có thể thấy, trong suốt thời gian qua, BHXH huyện Thái Thụy, tỉnh Thái Bình đã hoàn thành tốt chỉ tiêu, kế hoạch được giao, tạo ra một nguồn thu ổn định đóng góp và hoạt động của Quỹ BHXH nói chung, quỹ hưu trí - tử tuất nói riêng. Số thu của quỹ BHXH bắt buộc từ 97,320 tỷ đồng vào năm 2015 đã đạt 144,345 vào năm 2018 tăng 47,025 tỷ đồng. Ngoài ra, theo thống kê của BHXH huyện Thái Thụy năm 2019, toàn Huyện thu được 356,650 tỷ đồng trong cả khối BHXH, đến năm 2020 nâng số thu 410,303 tỷ đồng (trong đó BHXH bắt buộc là 174,353 tỷ đồng). Số lượng người tham gia BHXH bắt buộc tăng đã đóng góp to lớn vào nguồn quỹ BHXH nói chung và quỹ hưu trí nói riêng, từ đó quá trình thực hiện công tác chi trả CDHT bắt buộc ở địa phương được đảm bảo triển khai để bảo vệ kịp thời quyền lợi của chủ thể được thụ hưởng.

Thứ hai, về đối tượng hưởng CDHT bắt buộc.

Với đặc trưng là một huyện có các làng nghề truyền thống nổi tiếng với hoạt động của các cơ sở sản xuất- kinh doanh nhỏ lẻ, nên đối tượng tham gia BHXH bắt buộc và hưởng CDHT bắt buộc hầu như là những lao động thuộc khối hành chính sự nghiệp, doanh nghiệp trong các cụm công nghiệp, khu công nghiệp. Tuy nhiên, sau khi Luật BHXH năm 2014 có hiệu lực, sự mở rộng đối tượng và các chính sách ưu đãi khi tham gia BHXH đã ngày càng thu hút sự tham gia của đông đảo người lao động. Trong đó, đối tượng được hưởng CDHT bắt

buộc trên địa bàn huyện Thái Thụy chủ yếu là cán bộ, công nhân viên chức, quân nhân và NLĐ không thực hiện các nhiệm vụ cơ yếu đã hết tuổi lao động được nghỉ hưu.

Thứ ba, về chi trả CDHT bắt buộc.

Ngoài các phương thức nhận lương hưu truyền thống, BHXH huyện đã tiến hành giải quyết CDHT cho người được hưởng qua các phương thức mới, như thanh toán qua thẻ ngân hàng. Tính đến năm 2019, BHXH huyện Thái Thụy đã thống kê trên địa bàn huyện đang quản lý và chi trả 13.298 người hưởng lương hưu với tổng số tiền 569, 864 tỷ đồng, trợ cấp BHXH, trong đó có 717 người nhận qua tài khoản ATM với số tiền 3,783 tỷ đồng. Bên cạnh đó, BHXH huyện đã triển khai hiệu quả hệ thống liên thông dữ liệu tập trung các phần mềm nghiệp vụ, đảm bảo an toàn, an ninh thông tin dữ liệu, duy trì ổn định hệ thống mạng, quản lý thiết bị công nghệ thông tin đảm bảo phục vụ tốt công tác nghiệp vụ ngành.

Thứ tư, về quỹ hưu trí.

Kết quả thu BHXH bắt buộc của huyện Thái Thụy từ năm 2015 đến năm 2020 nguồn thu của quỹ tăng trung bình 15,407 tỷ đồng mỗi năm. Có thể thấy, thông qua những cải cách của quy định pháp luật điều chỉnh, quan hệ hưu trí bắt buộc nói riêng và pháp luật BHXH bắt buộc nói chung đã làm quỹ BHXH bắt buộc có sự tăng trưởng nổi bật. Thông qua quỹ hưu trí, BHXH huyện Thái Thụy đã tăng cường công tác quản lý tài chính, tài sản, thực hiện hiệu quả quy định pháp luật, thực hành tiết kiệm chống lãng phí trong lĩnh vực thu, chi BHXH, tiết kiệm triệt để trong sử dụng nguồn kinh phí chỉ quản lý, đảm bảo tiết kiệm, hiệu quả, an toàn.

3.2. Một số hạn chế, tồn tại

Bên cạnh một số thành tựu đã đạt được, thực tiễn hoạt động triển khai CDHT bắt buộc theo quy định của pháp luật BHXH tại huyện Thái Thụy vẫn còn tồn tại một số hạn chế cần phải khắc phục như:

Thứ nhất, phạm vi đối tượng tham gia BHXH bắt buộc còn hạn chế. Các doanh nghiệp ở huyện Thái Thụy có khoảng 42.015 lao động, trong khi số người tham gia BHXH năm 2019 là 12.051 người, chiếm 28,7% tổng số lao động. Từ đó, có thể thấy rằng, tỷ lệ bao phủ của BHXH tại địa

phương này còn tăng chậm, mặc dù tốc độ già hóa dân số ở Việt Nam ngày càng cao. Trên cơ sở đó, áp lực tài chính đối với quỹ hưu trí càng gia tăng khi sự tương quan giữa số người đóng và người được thụ hưởng ngày càng lớn, có khả năng gây ra tình trạng mất cân đối cho quỹ hưu trí nói riêng và quỹ BHXH nói chung.

Thứ hai, việc triển khai các chương trình tuyên truyền, phổ biến, vận động tham gia BHXH tại địa phương gặp nhiều khó khăn. Trong năm 2019 đã phối hợp với Liên đoàn lao động huyện, Phòng Lao động, Thương binh và Xã hội huyện đến trực tiếp các đơn vị tuyên truyền vận động tham gia BHXH, bảo hiểm y tế, tuy nhiên một số đơn vị không thể tìm được trụ sở, không có hoạt động sản xuất - kinh doanh, chưa có lao động hoặc ký hợp đồng lao động mùa vụ.

Thứ ba, tình trạng nợ tiền BHXH của nhiều cá nhân, tổ chức chưa được khắc phục. Theo Báo cáo thống kê năm 2020 của BHXH huyện Thái Thụy, tính đến ngày 31/12/2020 tổng số nợ BHXH, bảo hiểm y tế, bảo hiểm thất nghiệp (bao gồm cả số nợ ngân sách nhà nước chậm đóng) là 9,853 tỷ đồng; trong đó ngân sách nhà nước nợ 1,792 tỷ đồng; 5 công ty nợ 579 triệu đồng, lãi chậm đóng của công ty đóng tàu là 1,876 tỷ đồng, các đơn vị khác nợ 5,426 tỷ đồng. Việc nợ tiền đóng BHXH bắt buộc đã gây ra những ảnh hưởng tiêu cực đến hoạt động chi trả CDHT, trợ cấp BHXH cho các đối tượng đủ điều kiện hưởng thụ, xâm phạm đến quyền là lợi ích hợp pháp của người lao động.

Thứ tư, công tác chi trả CDHT gặp nhiều khó khăn, chưa đúng đối tượng, còn nhiều thiếu sót gây thất thoát quỹ BHXH. Ngoài ra, một số trường hợp người hưởng lương hưu đã chết, nhưng chưa báo giảm dẫn đến công tác thu hồi số tiền đã chi gặp nhiều khó khăn.

4. Giải pháp nâng cao hiệu quả thực hiện chế độ hưu trí của huyện Thái Thụy, tỉnh Thái Bình

Thứ nhất, tăng cường hoạt động tuyên truyền, vận động để nâng cao ý thức của người dân. Các cơ quan BHXH cần tích cực đẩy mạnh hoạt động tuyên truyền dưới nhiều hình thức khác nhau, như: các hội thảo phổ biến quy định và khảo sát ý kiến của người dân, cuộc thi tìm hiểu pháp luật, tổ chức

thi viết các câu chuyện về hưu trí, các chương trình vận động qua đài phát thanh, đài truyền hình, phát tờ rơi, dán khẩu hiệu tại các nơi công cộng,... để dàng thu hút sự chú ý của người lao động. Thường xuyên kết hợp cùng các tổ chức xã hội và chính quyền thôn, xã đến tận nhà thăm hỏi, vận động các hộ gia đình, cơ sở sản xuất, thể hiện sự quan tâm của Nhà nước trong quá trình chăm lo, cải thiện đời sống của người dân.

Thứ hai, tăng cường mối liên kết chặt chẽ giữa các cấp, ban, ngành có liên quan để thực hiện tốt công tác chi trả lương hưu và quản lý các đối tượng được hưởng.

Để đảm bảo tính trung thực, chính xác, chi trả đúng đối tượng, đúng pháp luật, các yêu cầu kết nối giữa bộ phận quản lý các đối tượng tại nơi cư trú và cơ quan thực hiện công tác chi trả để cập nhật lại điều kiện được hưởng và rà soát các trường hợp tạm ngừng hoặc không được tiếp tục hưởng lương hưu, đảm bảo thu đúng, chi trả kịp thời và an toàn cho các đối tượng thực sự cần thiết. Sự tăng cường mối liên kết chặt chẽ giữa các cấp, phòng, ban, ngành có liên quan còn góp phần tăng cường sự đoàn kết, hợp tác giữa các cơ quan quản lý nhà nước ở địa phương và cơ quan BHXH, thực hiện tốt các nhiệm vụ đảm nhận, khắc phục sai sót, tâm lý ỷ lại, chủ quan của người được giao nhiệm vụ.

Thứ ba, tăng cường công tác thanh tra, kiểm tra việc thực hiện các chính sách BHXH bắt buộc. Với vai trò cần thiết và tính chất phức tạp của CĐHT, công tác thanh tra, kiểm tra cần được tổ chức một cách thường xuyên, đúng trình tự, có sự phối hợp giữa cán bộ thanh tra BHXH, UBND các cấp và các phòng, ban liên quan để các bên cùng nhau trao đổi, xây dựng kế hoạch thực hiện, tìm hiểu rõ tình hình về đối tượng được thanh tra, nâng cao hiệu quả áp dụng pháp luật.

Thứ tư, xây dựng các chính sách đào tạo, nâng cao trình độ lao động và quy mô hoạt động của các cơ sở sản xuất - kinh doanh ở địa phương.

Thông qua việc xây dựng các chính sách đào tạo, nâng cao trình độ lao động, các kiến thức về chuyên môn và pháp luật được lồng ghép, phổ biến đến người lao động, từ đó góp phần tạo ra những lao động không chỉ giỏi về kỹ năng nghề nghiệp

mà còn được trang bị đầy đủ các kiến thức pháp luật, xã hội để có thể tự bảo vệ mình trong quá trình lao động.

Đồng thời, sự thay đổi về quy mô hoạt động đặt ra các yêu cầu về khai báo với cơ quan đăng ký kinh doanh và cơ quan quản lý thuế, các cơ sở sản xuất kinh doanh này phải có một cơ cấu tổ chức chặt chẽ, hoạt động rõ ràng. Qua các thông tin khai báo, cơ quan BHXH có thể truy xuất được thông tin của các cơ sở này, tạo điều kiện thuận lợi trong công tác quản lý, tuyên truyền, thanh tra, kiểm tra hiệu quả thực hiện chính sách BHXH. Do đó, các chính sách khuyến khích thay đổi quy mô hoạt động của các cơ sở sản xuất - kinh doanh truyền thống có thể khắc phục được một số hạn chế thực thi pháp luật, thúc đẩy quá trình thực hiện CĐHT bắt buộc trên quy mô quản lý.

Thứ năm, nâng cao trình độ chuyên môn của đội ngũ cán bộ. Chương trình nâng cao trình độ chuyên môn của đội ngũ cán bộ, viên chức, lao động của cơ quan BHXH có thể được thực hiện qua các buổi học nghiệp vụ, bồi dưỡng, tập huấn, hội thi,... Qua đó, khuyến khích tinh thần học hỏi, rèn luyện tiến bộ để có đủ chuyên môn theo yêu cầu công việc, yêu cầu về kỹ năng tin học và ngoại ngữ để hoàn thành tốt công việc được giao, tiếp thu, học hỏi quy định về CĐHT của các nước trên thế giới đáp ứng xu thế hội nhập quốc tế cùng với những tiến bộ nổi trội về pháp lý, về công nghệ thông tin ở các nước.

Thứ sáu, thường xuyên cập nhật phần mềm, khắc phục lỗi, tốc độ xử lý mạng điện tử và phần mềm nghiệp vụ chất lượng để giảm thời gian chờ thao tác nghiệp vụ do lỗi phần mềm hệ thống và mạng internet nâng cao hiệu suất làm việc, giảm giờ công và thời gian chờ đợi của người tham gia. Đồng thời, đẩy mạnh công tác thực hiện ứng dụng công nghệ thông tin trong việc giải quyết các hồ sơ yêu cầu hưởng CĐHT. Thông qua những tiến bộ của công nghệ thông tin, tích cực phát triển hệ thống tổ chức thực hiện chính sách BHXH bảo đảm tinh gọn, chuyên nghiệp, hiệu quả, hiện đại, nâng cao tính hấp dẫn, củng cố niềm tin và sự hài lòng của người dân cũng như các chủ thể tham gia BHXH ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Quốc hội (2014). *Luật 58/2014/QH13: Luật Bảo hiểm xã hội.*
2. Bảo hiểm xã hội Việt Nam (2018). *Báo cáo số 15/BC-BHXH về tình hình thực hiện chính sách, chế độ bảo hiểm xã hội, quản lý và sử dụng quỹ bảo hiểm xã hội năm 2017.*
3. Bảo hiểm xã hội huyện Thái Thụy (2016-2020). *Báo cáo tình hình thực hiện công tác năm 2015 và nhiệm vụ công tác năm 2016; năm 2016 và nhiệm vụ công tác năm 2017; năm 2017 phương hướng, nhiệm vụ năm 2018; năm 2018 và nhiệm vụ công tác năm 2019; năm 2019 phương hướng, nhiệm vụ năm 2020; năm 2020 và nhiệm vụ công tác năm 2021.*

Ngày nhận bài: 5/9/2022

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 1/10/2022

Ngày chấp nhận đăng bài: 12/10/2022

Thông tin tác giả:

ĐOÀN TRỌNG ĐÀN

Trường Đại học Gia Định

**THE RETIREMENT SCHEME UNDER REGULATIONS
ON COMPULSORY SOCIAL INSURANCE FROM THE PRACTICE
IN THAI THUY DISTRICT, THAI BINH PROVINCE**

● **DOAN TRONG DAN**

Gia Dinh University

ABSTRACT:

This study analyzes the retirement scheme under regulations on compulsory social insurance from the practice in Thai Thuy district, Thai Binh province. The study also points out achieved results and limitations of this scheme. Based on the study's findings, some solutions are proposed to improve the implementation of retirement scheme in Thai Thuy district, Thai Binh province.

Keywords: retirement scheme, social insurance, Thai Thuy district, Thai Binh province.